

Tulevaisuusvaliokunta

Valtioneuvoston selonteko kestävän kehityksen globaalista toimintaohjelmasta Agenda2030:sta Kestävän kehityksen Suomi – pitkäjänteisesti, johdonmukaisesti ja osallistavasti

JOHDANTO

Vireilletulo

Valtioneuvoston selonteko kestävän kehityksen globaalista toimintaohjelmasta Agenda2030:sta Kestävän kehityksen Suomi – pitkäjänteisesti, johdonmukaisesti ja osallistavasti: Asia on saapunut tulevaisuusvaliokuntaan mietinnön antamista varten. Asia on lisäksi lähetetty ulkoasiainvaliokuntaan, hallintovaliokuntaan, liikenne- ja viestintävaliokuntaan, maa- ja metsätalousvaliokuntaan, sosiaali- ja terveysvaliokuntaan, talousvaliokuntaan, työelämä- ja tasa-arvovaliokuntaan ja ympäristövaliokuntaan lausunnon antamista varten.

Lausunnot

Asiasta on annettu seuraavat lausunnot:

- ulkoasiainvaliokunta UaVL 5/2017 vp
- hallintovaliokunta HaVL 10/2017 vp
- liikenne- ja viestintävaliokunta LiVL 9/2017 vp
- maa- ja metsätalousvaliokunta MmVL 6/2017 vp
- sosiaali- ja terveysvaliokunta StVL 3/2017 vp
- talousvaliokunta TaVL 24/2017 vp
- työelämä- ja tasa-arvovaliokunta TyVL 1/2017 vp
- ympäristövaliokunta YmVL 7/2017 vp

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- lähetystöneuvos Sami Pirkkala, ulkoasiainministeriö
- opetusneuvos Raija Meriläinen, opetus- ja kulttuuriministeriö
- neuvotteleva virkamies Leena Pentikäinen, työ- ja elinkeinoministeriö
- neuvotteleva virkamies Markus Seppelin, sosiaali- ja terveysministeriö
- kansainvälisten asioiden neuvos Annika Lindblom, ympäristöministeriö
- pääsihteeri Minna Paajanen, Valtion liikuntaneuvosto
- tutkimusohjaaja Marita Laukkanen, Valtion taloudellinen tutkimuskeskus VATT
- palvelujohtaja Kimmo Kanto, Innovaatiorahoituskeskus Tekes
- erikoistutkija Riitta-Maija Hämäläinen, Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL)

Valiokunnan mietintö TuVM 1/2017 vp

- yhteiskuntasuhteiden johtaja, professori Olli Kangas, Kansaneläkelaitos
- erikoistutkija, asiakaspäällikkö Juha-Matti Katajajuuri, Luonnonvarakeskus
- ympäristöpolitiikkakeskuksen johtaja Eeva Furman, Suomen ympäristökeskus
- johtava asiantuntija Eeva Hellström, Suomen itsenäisyyden juhlarahasto Sitra
- johtava asiantuntija Timo Hämäläinen, Suomen itsenäisyyden juhlarahasto Sitra
- elinkeinopoliittinen asiantuntija Pia Björkbacka, Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry
- pääekonomisti Jussi Ahokas, SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry
- suojelutyöntekijä Markus Seppälä, Suomen luonnonsuojeluliitto ry
- vaikuttamistyön koordinaattori Jussi Kanner, Kehitysyhteistyöjärjestöjen EU-yhdistys - Kehys ry
- asiantuntija Katja Hintikainen, Kepa ry
- toimitusjohtaja Ulla Nord, Me-säätiö
- tilaajajohtaja Markku Rimpelä, Hämeenlinnan kaupunki
- professori Heikki Hiilamo, Helsingin yliopisto
- tutkimusprofessori Mika Pantzar, Helsingin yliopisto
- kasvatustieteen tohtori Arto Salonen, Helsingin yliopisto
- dosentti Jukka Hoffrén, Helsingin yliopisto
- professori Marja Vaarama, Itä-Suomen yliopisto
- johtaja, Thule-instituutti Kari Strand, Oulun yliopisto
- professori Juho Saari, Tampereen yliopisto
- dosentti Antti Kasvio, Tampereen yliopisto
- professori Liisa Häikiö, YUNET nuorisotutkimuksen verkosto, Tampereen yliopisto, Yhteiskuntatieteiden tiedekunta (SOC)
- professori Sirkka Heinonen, Tulevaisuuden tutkimuskeskus, Turun yliopisto
- professori Markku Wilenius, Tulevaisuuden tutkimuskeskus, Turun yliopisto
- professori Pirkko Vartiainen, Vaasan yliopisto
- tutkija Roope Mokka, Demos Helsinki
- johtava tutkija Pasi Vainikka, Teknologian tutkimuskeskus VTT Oy

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:

- neuvotteleva virkamies, apulaispääsihteeri Marja Inananen, valtioneuvoston kanslia
- Kehityspoliittisen toimikunnan pääsihteeri Marikki Stocchetti, ulkoasiainministeriö
- sisäministeriö
- puolustusministeriö
- valtiovarainministeriö
- maa- ja metsätalousministeriö
- liikenne- ja viestintäministeriö
- työ- ja elinkeinoministeriö
- johtava tutkija Tuula Helne, Kansaneläkelaitos
- erikoistutkija Riitta-Maija Hämäläinen, Terveystieteiden tutkimuskeskus (THL)
- Suomen YK-liitto
- Valtion taloudellinen tutkimuskeskus VATT
- professori (emeritus) Ilkka Niiniluoto, Helsingin yliopisto
- projektin johtaja Katri Saarikivi, Helsingin yliopisto
- vanhempi tutkija Katriina Soini, Helsingin yliopisto

Valiokunnan mietintö TuVM 1/2017 vp

- professori Johanna Kujala, Tampereen yliopisto, Johtamiskorkeakoulu
- apulaisprofessori Heikki Liimatainen, Tampereen teknillinen yliopisto
- erityisasiantuntija Keijo Koskinen, Tulevaisuuden tutkimuskeskus, Turun yliopisto
- FT yliopisto-opettaja varajohtaja Katriina Siivonen, Tulevaisuuden tutkimuskeskus, Turun yliopisto
- tutkija Paul Jonker-Hoffren, Turun yliopisto
- professori Alf Rehn, Åbo Akademi
- Finnish University Partnership for International Development - UniPid
- yliopettaja Marja Katisko, Diakonia-ammattikorkeakoulu
- Kestävän kaivostoiminnan verkosto
- Kirkon Ulkomaanapu
- Siirtolaisuusinstituutti
- Energiateollisuus ry
- Fida International ry
- Finnwatch ry
- Suomen kasvatustieteellinen seura ry (FERA)
- Metsäteollisuus ry
- Teknologiateollisuus ry
- Teollisen yhteistyön rahasto Oy (FINNFUND)
- Pohjoismaiden kehitysrahasto - Nordic Development Fund NDF
- Demos Helsinki

Valiokunta on saanut ilmoituksen, ei lausuttavaa:

- Elinkeinoelämän keskusliitto EK ry

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Kestävän kehityksen syntyjuuret ovat luonnon- ja ympäristönsuojelussa. Brundtlandin raportin (1987) jälkeen kestävä kehitys edistettiin YK-vetoisessa Rio-prosessissa, jonka perustan muodostaa ympäristö- ja kehityskonferenssin sitoumusten kokonaisuus: Rion julistus ja Agenda 21, ilmastonmuutos-, aavikoitumis- ja biodiversiteettisopimukset sekä Rio+20. Tämän kansainvälisen kestävä kehityksen politiikkaprosessin haasteena on pidetty politiikan eriytymistä mainittujen sopimusten alaprosesseiksi kokonaishallinnan kustannuksella.

Suomessa ympäristöministeriöllä on ollut keskeinen rooli kestävä kehityksen politiikan muotoilussa ja hallinnan koordinoinnissa kestävä kehityksen toimikunnan perustamisesta (1992) alkaen, mikä on jossain määrin vaikeuttanut kestävä kehityksen politiikan kolmen eri ulottuvuuden tasapuolista käsittelyä ja viestintää. Ympäristöulottuvuuden korostuneisuutta suhteessa muihin pyrittiin siksi poistamaan valitsemalla kestävä kehityksen toimikunnan johtoon pääministeri ja varmistamalla kaikessa toiminnassa eri politiikkasektoreiden ja toimijatahojen monipuolinen edustavuus.

Globaali kestävä kehityksen toimintaohjelma Agenda2030 hyväksyttiin YK:n huippukokouksessa syyskuussa 2015 ja sen toimeenpano käynnistyi vuoden 2016 alussa. Agenda2030 tuo yhteen YK:n vuosituhatavoitteet sekä Rion ympäristö- ja kehityskokoukseen pohjautuvan kestä-

Valiokunnan mietintö TuVM 1/2017 vp

vän kehityksen agendan. Toimintaohjelman tavoitteena on kääntää globaali kehitys uralle, jossa ihmisten hyvinvointi ja ihmisoikeudet sekä talouden vauraus ja yhteiskuntien vakaus turvataan ympäristön kannalta kestäväällä tavalla. Tavoitteena on myös poistaa äärimmäinen köyhyys maailmasta.

Globaali Agenda2030-toimintaohjelma on ainutlaatuinen saavutus kansainväliseltä yhteisöltä. Ensimmäistä kertaa maailmanhistoriassa kaikilla mailla on yhteinen toimintaohjelma, joka sisältää konkreettisia tavoitteita kestäväen kehityksen toteuttamiseksi. Agenda2030 asettaa kaikille maille yhteiset 17 tavoitetta ja 169 alatavoitetta sekä seuranta- ja arviointijärjestelmän kestäväen kehityksen edistämiseksi. Agenda2030 huomioi myös tavoitteiden välisiä linkkejä ja kytkentöjä eli tavoitteiden edistämisen vaikutukset muihin tavoitteisiin.

Käytännön tasolla tilanne ja tarvittavat toimenpiteet maailman eri maissa poikkeavat toisistaan. Siksi Agenda2030-toimenpideohjelma ei ole yksityiskohtainen toimenpideluettelo, vaan pikemminkin lähestymistapa, joka asettaa yhteisen tavoitteen ja antaa välineitä tarvittavien kansallisten muutosprosessien hallintaan.

Tulevaisuusvaliokunta korostaa Agenda2030-toimintaohjelman historiallista merkitystä. Agenda2030 voi olla aikakautemme merkittävin päätös, joka muuttaa koko ihmiskunnan kehityssuunnan. Päätöksen merkitys riippuu kuitenkin siitä, miten päättäväisesti kansakunnat sitoutuvat toimintaohjelman toteuttamiseen. Siksi Suomen ja myös EU:n edelläkävijyys ja aktiivisuus toimenpiteiden käynnistämisessä ovat merkittävä esimerkki koko maailmalle.

Suomi on ensimmäisten maiden joukossa laatinut raportin Agenda2030-toimeenpanosta (National report on the implementation of the 2030 - Agenda for Sustainable Development). Raportti esiteltiin heinäkuussa 2016 YK:n kestäväen kehityksen politiikkaforumin kokouksessa ja se toimi samalla myös kansallisena Agenda2030-toimintaohjelman väliraporttina.

Tässä mietinnössä käsiteltävä selonteko Agenda2030-toimeenpanosuunnitelmasta (VNS 1/2017 vp) linjaa hallituksen lähestymistavan globaaliohjelman toimeenpanoon Suomessa. Selonteossa linjataan YK:n globaalin kestäväen kehityksen toimintaohjelman kansallisen toimeenpanon painopisteet hallinnon eri sektoreille. Selonteko sisältää myös politiikkaperiaatteet sekä seuranta- ja arviointijärjestelmän kuvauksen.

Valtioneuvoston Agenda2030-selonteossa esitetään kaksi kansallisen toiminnan painopistettä *Hiilineutraali ja resurssiviisas Suomi* sekä *Yhdenvertainen, tasa-arvoinen ja osaava Suomi*. Lisäksi selonteossa esitetään kolme politiikkaperiaatetta, jotka kertovat siitä, miten hallitus toteuttaa Agenda2030 toimenpideohjelmaa. Periaatteet ovat pitkäjänteisyys ja muutosvoimaisuus, johdonmukaisuus ja globaali kumppanuus sekä omistajuus ja osallisuus. Näiden painopisteiden ja politiikkaperiaatteiden osalta selonteossa esitetään myös konkreettisia toimenpiteitä.

Tulevaisuusvaliokunta pitää Agenda2030-toimenpideohjelman painopisteitä Hiilineutraali ja resurssiviisas Suomi sekä Yhdenvertainen, tasa-arvoinen ja osaava Suomi hyvinä ja kannattaa myös selonteon politiikkaperiaatteita pitkäjänteisyys ja muutosvoimaisuus, johdonmukaisuus ja globaali kumppanuus sekä omistajuus ja osallisuus.

Valiokunnan mietintö TuVM 1/2017 vp

Suomi toteuttaa YK:n kestävän kehityksen Agenda 2030-toimintaohjelman tavoitteita erityisesti Kestävän kehityksen yhteiskuntasitoumuksella, hallituksen Agenda2030-toimeenpanosuunnitelmalla sekä hallituksen kehityspoliittisella ohjelmalla.

Pääministerin johtaman Kestävän kehityksen toimikunnan vuonna 2013 laatima ja keväällä 2016 päivittämä Kestävän kehityksen yhteiskuntasitoumus (*Suomi, jonka haluamme 2050*) on Suomen kansallinen tulkinta globaalista kestävän kehityksen toimintaohjelmasta. Yhteiskuntasitoumus on Suomen pitkän aikavälin linjaus ja tahtotila kestävästä kehityksestä ja kaikkien tahojen osallistumisen mahdollistava toiminnallinen työkalu. Yhteiskuntasitoumuksessa sovitaan toimintatavoista ja tavoitteista hyvän elämän mahdollistamiseksi nyt ja tuleville sukupolville. Yritykset, yhteisöt, oppilaitokset, hallinto, puolueet, kaupungit sekä muut tahot voivat antaa oman konkreettisen toimenpidesitoumuksensa yhteisten tavoitteiden toteuttamiseksi.

Sitoumus 2050 sisältää kahdeksan tavoitetta Suomelle vuoteen 2050 asti. Tavoitteet ovat: yhdenvertaiset mahdollisuudet hyvinvointiin, vaikuttavien ihmisten yhteiskunta, työtä kestävästi, kestävät yhdyskunnat ja paikallisyhteisöt, hiilineutraali yhteiskunta, resurssiviisas talous, luonnon kantokykyä kunnioittavat elämäntavat sekä luontoa kunnioittava päätöksenteko.

Kestävän kehityksen toimikunnan keskeisenä tehtävänä kaudella 2016—2019 on globaalien kestävän kehityksen toimintaohjelman toimeenpanon vauhdittaminen ja kytkeminen osaksi kansallista kestävän kehityksen työtä. Toimikunta seuraa ja arvioi globaalien toimintaohjelman toteutumista Suomessa sekä edistää kansallisen kestävän kehityksen yhteiskuntasitoumuksen toimeenpanoa, seurantaa, arviointia ja tuloksista viestimistä. Kestävän kehityksen toimikunnan työtä tukee ja haastaa SITRA:n koordinoima Kestävän kehityksen asiantuntijapaneeli.

Hallituksen kehityspoliittinen ohjelma, joka on osa Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikan kokonaisuutta, sisältää neljä painopistettä, jotka linkittyvät vahvasti Agenda2030-toimenpideohjelmaan ja sen tavoitteisiin: 1) tyttöjen ja naisten oikeuksien ja aseman vahvistuminen, 2) kehitysmaiden talouksien kehittyminen työpaikkojen, elinkeinojen ja hyvinvoinnin lisäämiseksi, 3) yhteiskuntien demokraattisuus ja toimintakyvyn vahvistuminen sekä 4) ruokaturvan, veden ja energian saatavuuden parantuminen sekä luonnonvarojen kestävyys. Hallitus on kehityspoliittisessa selonteossa sitoutunut näiden painopisteiden edistämiseen.

Tulevaisuusvaliokunta keskittyy mietinnössään

- 1) Agenda2030-selontekoprosessin kehittämiseen,
- 2) Suomen kansallisiin vahvuuksiin ja heikkouksiin kestävässä kehityksessä,
- 3) Agenda2030-toimenpideohjelman politiikkajohdonmukaisuuden edistämiseen,
- 4) hiilineutraaliin ja resurssiviisaaseen Suomeen,
- 5) yhdenvertaiseen, tasa-arvoiseen ja osaavaan Suomeen,
- 6) hyvinvoinnin mittaamiseen sekä
- 7) asiantuntijalausunnoissa esille nostettuihin selonteon vahvuuksiin ja heikkouksiin.

Ensimmäisessä Agenda2030-selonteossa tärkeintä on prosessin käynnistäminen

Useiden tulevaisuusvaliokunnan kuulemien asiantuntijoiden mukaan valtioneuvoston ensimmäisessä Agenda 2030-selonteossa olennaisinta on itse prosessi: se, että Agenda2030-toimintaohjel-

Valiokunnan mietintö TuVM 1/2017 vp

man toimeenpaneminen käynnistettiin ensimmäisten joukossa, että se annetaan hallituskausittain selontekona, ja että sen toteutumista seurataan selkeästi määritetyillä indikaattoreilla vuosittain hallituksen vuosikertomuksissa.

Merkittävää on myös sidosryhmiä ja kansalaisia laajasti osallistava toimintamalli. Toimenpiteiden toteuttamisessa hyödynnetään Sitoumus 2050 -prosessia ja selonteon mukaan hallitus toteuttaa vuosittain kestävä kehityksen tilaa ja tulevaisuutta käsittelevän keskustelutilaisuuden. Lisäksi valtioneuvoston kanslia ja Kestävä kehityksen toimikunnan pääsihteeristö valmistelevat parhaillaan kestävä kehityksen politiikkaindikaattoreita sekä järjestelmää indikaattoritiedon keräämiselle, tulkinnalle ja hyödyntämiselle.

Tulevaisuusvaliokunta kannattaa osallistavien toimintamallien vahvistamista ja hyödyntämistä niin Agenda2030-toimintaohjelman toimenpiteiden määrittelyssä kuin myös toimenpiteiden toteuttamisessa ja vaikuttavuuden arvioinnissa.

Toimenpiteiden toteutumisen ja vaikuttavuuden arvioinnille tarvitaan myös luotettavat mittarit.

Eräs merkittävä Agenda2030-selontekoon liittyvä prosessuaalinen muutos on kansallisen kestävä kehityksen politiikan koordinaatiovastuun siirtyminen ympäristöministeriöstä valtioneuvoston kanslialle vuoden 2016 alussa. Samalla tulevaisuusvaliokunnasta valtioneuvoston vastinvaliokuntana tuli Agenda2030-selonteon mietintövaliokunta eduskunnassa.

Valtioneuvoston tavoitteena on kytkeä myös tulevaisuusselonteot tiiviimmin Agenda2030-toimenpideohjelman toimeenpanoon. Tämä kytkentä vahvistaa entisestään tulevaisuusvaliokunnan roolia eduskunnan Agenda2030-toimenpideohjelman koordinoinnissa.

Selonteossa esitetyn toimintasuunnitelman mukaan hallitus raportoi toimenpiteiden toteutumisesta vuosittain osana hallituksen vuosikertomusta. Osa toimenpiteistä on tarkoitettu myös ylivaalikautisiksi ja jopa ylisukupolvisiksi erityisesti politiikkaperiaatteiden sekä seuranta- ja arviointijärjestelmän osalta.

Tulevaisuusvaliokunta kannattaa Agenda2030-toimintasuunnitelman käsittelyä vaalikausittain selontekoina eduskunnassa sekä myös edistymisen seurannan raportoinnista vuosittain hallituksen vuosikertomuksen osana. Selontekona toteutettava Agenda2030-toimenpideohjelma tukee myös ylivaalikautisten toimenpiteiden toteuttamista ja seurantaa.

Tulevaisuusvaliokunta kannattaa myös tulevaisuusselonteon ja Agenda2030-selonteon tiiviimpää kytkentää. Samalla on kuitenkin muistettava, että tulevaisuusselonteolla on myös oma erityinen roolinsa eduskunnan ja hallituksen pitkän aikavälin tulevaisuuspolitiikan välineenä. Tulevaisuudessa on varauduttava myös sellaisiin asioihin, jotka eivät liity kestävyYTEEN. Tulevaisuusselontekoa ei siksi saa yhdistää tai muuten rajata pelkästään Agenda2030-selontekoon.

Seurantaan ja vaikutusarviointiin liittyen talousvaliokunta esittää Agenda2030-lausunnossaan (TaVL 24/2017 vp) huolen raportoitujen tietojen yhteismitattomuudesta ja tulkinnanvaraisuudesta.

Valiokunnan mietintö TuVM 1/2017 vp

ta. Jatkossa on kiinnitettävä enemmän huomiota keskeisten käsitteiden määrittelyyn, jotta sääntelyn tulkinta muodostuisi yhdenmukaiseksi eri valtioiden ja alueiden välillä. Tarkempaa määrittelyä edellyttävät asiantuntijoiden lausuntojen perusteella esimerkiksi sellaiset käsitteet kuin resurssiviisaus ja kestävä talous.

Kansallisten toimenpiteiden lisäksi tarvitaan myös yhteisiä kansainvälisiä toimenpiteitä esimerkiksi aggressiivisen verosuunnittelun ja verojen välttelyn ehkäisemiseksi. Kansallinen ja ylikansallinen lainsäädäntö on talousvaliokunnan mielestä mukautettava vastaamaan mahdollisuuksien mukaan OECD:n BEPS-sääntelyä (Base Erosion and Profit Shifting). Näin yrityksiltä edellytettävä raportointivelvollisuus olisi mahdollisimman pitkälle saman sisältöinen EU:ssa ja sen ulkopuolella.

Tulevaisuusvaliokunnan mielestä indikaattorijärjestelmän kehittämisen yhteydessä on määriteltävä yksityiskohtaisemmin myös Agenda2030-toimenpideohjelmassa käytetyt käsitteet. Määritelmien on oltava kansainvälisesti yhdenmukaisia vertailun mahdollistamiseksi.

Tulevaisuusvaliokunnan mielestä Agenda2030-toimenpideohjelmassa on määriteltävä myös kansainvälisiä, eri valtioille yhteisiä globaalivastuun toimenpiteitä. Nämä kansainvälistä yhteistyötä edellyttävät teemat voivat samalla olla Suomen kehitys-, ulko-, ja kaupapolitiikan Agenda2030-tavoitteita.

Hyvä esimerkki kansainvälisestä yhteistyöstä on yhteispohjoismaisen energia- ja ilmastopolitiikan kehittäminen, kuten tulevaisuusvaliokunta on energia- ja ilmastopoliittisessa lausunnossaan (TuVL 1/2017 vp) jo aiemminkin todennut.

Talousvaliokunta (TaVL 24/2017 vp) sekä liikenne- ja viestintävaliokunta (LiVL 9/2017 vp) huomauttavat Agenda2030-lausunnoissaan myös, että tavoitteet, seuranta ja vapaaehtoiset sitoumukset eivät yksinään riitä, vaan Agenda2030-toimenpiteiden toteuttamisessa tarvitaan myös velvoittavaa lainsäädäntöä ja sanktioita.

YK:n kansainvälinen Agenda 2030 -toimintaohjelma ja hallituksen selonteossa esitetty kansallinen Agenda2030-toimenpideohjelma korostavat kummatkin tavoitteiden välisten linkkien ja kytkentöjen huomioimista. Selonteon politiikkaperiaatteisiin liittyvän politiikkajohdonmukaisuuden avulla Agenda2030-tavoitteita voidaan toteuttaa integroidusti niin, että yhden tavoitteen toteuttaminen edistää myös muiden tavoitteiden toteutumista. Kokonaisvaltainen toimeenpano edellyttää tavoitteiden sosiaalisten, taloudellisten ja ympäristönäkökohtien tasapainoista huomioon ottamista kaikessa politiikassa sekä yhteistyötä eri hallinnonalojen ja keskeisten sidosryhmien kanssa.

Tulevaisuusvaliokunta kannattaa politiikkajohdonmukaisuuden edistämistä sekä tavoitteiden ja toimenpiteiden sosiaalisten, taloudellisten ja ympäristönäkökohtien tasapainoista huomioon ottamista kaikessa politiikassa.

YK:n Agenda2030 -toimintaohjelmassa korostetaan myös kansanedustuslaitosten roolia kestävä kehityksen edistämässä muun muassa niille kuuluvan lainsäädäntö- ja budjettivallan sekä

Valiokunnan mietintö TuVM 1/2017 vp

yleisen hallitusten toiminnan valvontatehtävän vuoksi. Tähän liittyen ympäristövaliokunta esittää Agenda2030-lausunnossaan (YmVL 7/2017 vp), että eduskunnassa tulee pohtia, miten Suomen eduskunta voisi kantaa parlamenttina vastuunsa kestävän kehityksen agendan toimeenpanossa. Esimerkkinä ympäristövaliokunta mainitsee IPU:n (Inter-Parliamentary Union) piirissä laaditun ohjeistuksen itsearviointin tekemiseksi (<http://www.ipu.org/pdf/publications/sdg-toolkit-e.pdf>).

Tulevaisuusvaliokunnan mielestä on selvitettävä selontekomenettelyn rinnalla myös muita keinoja institutionalisoida kestävän kehityksen Agenda2030-prosessi eduskunnassa ottaen huomioon esimerkiksi IPU:n itsearviointiohjeistuksessa esitetyt ajatukset. Haasteena on edistää kestävän kehityksen politiikkajohdonmukaisuutta myös eduskunnan sisällä itenäisesti ja riippumattomasti toimivissa erikoisvaliokunnissa.

Ympäristövaliokunta toteaa lausunnossaan, että kestävä kehitys on luonteeltaan horisontaalista, lähes kaikkia politiikan lohkoja koskettavaa, niin sanottua metapolitiikkaa. Uudesta politiikan vaiheesta on käytetty nimeä planetaarinen politiikka; ihmiskunnan on hallittava luontosuhteensa kokonaisuudessaan yksilön elämäntavoista globalisoituneisiin talousjärjestelmiin.

Myös liikenne- ja viestintävaliokunta huomauttaa lausunnossaan, että kestävän kehityksen käsite edellyttää kolmea ulottuvuutta; yhteiskunnallista eli sosiaalista, taloudellista ja ympäristöön liittyvää näkökulmaa. Esimerkiksi kaupunkikehitystä ja kestävästä liikennettä suunniteltaessa on tarkasteltava kaikkia kestävän kehityksen kolmea ulottuvuutta samaan aikaan, eikä esimerkiksi kansallisen kestävän kaupunkikehityksen ohjelmaa siksi voi liikenne- ja viestintävaliokunnan mielestä sisällyttää ainoastaan hiilineutraalia ja resurssitehokasta Suomea koskevaan painopistealueeseen.

Tulevaisuusvaliokunnan mielestä yhtenä ratkaisuna kestävän kehityksen horisontaalisuuden haasteeseen voi olla selonteon politiikkaperiaatteisiin sisältyvän ilmiöpohjaisen budjetoinnin tarkempi selvittäminen esimerkiksi kestävän kaupunkikehityksen, liikenteen ja hyvinvointi-investointien kaltaisissa laajoissa ja monitahoisissa teemoissa. Selvityksessä on katsottava ennakkoluulottomasti ohi ja yli valtion talousarvion pääluokkamallin, meno- ja tulolajiluokittelun, valtion kirjanpitoikäntöjen sekä nykyisen budjetointiprosessin.

Tulevaisuusvaliokunnan mielestä on tärkeää, että jatkossa Agenda2030-toimenpideohjelman toteutuksen painopisteet ja niiden toteutus kytketään kaikkiin eri hallituskauden vaiheisiin, myös hallitusohjelman ja budjetin laadintaan selonteossa kuvatulla tavalla.

Suomen kansalliset vahvuudet ja heikkoudet kestävässä kehityksessä

Eri maiden valmiuksista lähtee toteuttamaan Agenda2030-ohjelmaa on laadittu useita kansainvälisiä selvityksiä ja tutkimuksia. Suomessa toteutettiin vuonna 2016 *Kestävän kehityksen avainkysymykset ja indikaattorit* (Avain2030) -tutkimus, jossa selvitettiin indikaattoripohjaisten aineistojen, sidosryhmänäkemyksen ja kirjallisuustietojen pohjalta Suomen valmiuksia ja lähtötilannetta toteuttaa Agenda2030-toimintaohjelmaa.

Valiokunnan mietintö TuVM 1/2017 vp

Avain2030-tutkimuksen perusteella lähtötasomme on kokonaisuutena kansainvälisesti vertaillen korkea, mutta tutkimuksessa käytettyjen indikaattoreiden mukaan kehitys ei viime vuosina ole ollut myönteistä yhdenkään kestävä kehityksen päätavoitteen osalta.

Suomen keskeisimmiksi kestävä kehityksen vahvuusalueiksi tunnistettiin korkealaatuinen koulutus ja siihen perustuva osaaminen sekä yhteiskunnallisten järjestelmien yleinen vakaus. Keskeisiksi haasteiksi nousivat vastaavasti ilmastonmuutoksen vastainen kamppailu ja luonnonvarojen liiallinen kulutus sekä talous- ja työllisyyskehitys.

Tulevaisuusvaliokunta on jo pitkään korostanut samoja Avain2030-tutkimuksessa esille tuotuja kansallisia vahvuuksia ja heikkouksia. Koulutuksen tasosta kaikilla koulutusasteilla ja koko elämänkaaren aikana on pidettävä kiinni ja yhteiskunnallista tasa-arvoa ja vauhtia on edistettävä pitkäjänteisesti.

Tulevaisuusvaliokunta kannattaa selonteossa Hiilineutraali ja resurssiviisas Suomi -painopisteen toimenpiteenä mainittua energia- ja ilmastostrategian toimeenpanoa.

Eduskunta otti aiemmin keväällä 2017 kantaa ilmastomuutoksen ehkäisyyn energia- ja ilmastopoliittisessa mietinnössä (TaVM 8/2017 vp). Myös tulevaisuusvaliokunta antoi lausunnon energia- ja ilmastopoliittiseen mietintöön liittyen (TuVL 1/2017 vp).

Tulevaisuusvaliokunta edellyttää, että eduskunnan energia- ja ilmastopoliittisessa mietinnössä ja siihen liittyvissä erityisvaliokuntien lausunnossa esitetyt näkökulmat otetaan huomioon myös Agenda2030-toimenpideohjelmassa.

Kestävästä liikenteestä säädetään vastaavasti eduskunnassa käsittelyssä olevassa laissa liikenteen palveluista, joka on tarkoitus antaa liikennekaaresta annetun hallituksen esityksen (HE 161/2016 vp) pohjalta.

Agenda2030-toimenpideohjelman politiikkajohdonmukaisuuden edistäminen

Politiikkajohdonmukaisuus auttaa hahmottamaan ja jäsentämään keskinäisriippuvuuksien maailmassa useita tärkeitä toisiinsa kytkeytyviä asioita ja ilmiöitä yhteiskunnan eri sektoreilla. Esimerkiksi verotukseen, kauppaan, maatalouteen ja ympäristöön liittyvillä päätöksillä on merkittäviä suoria tai epäsuoria globaaleja kehitysvaikutuksia.

Ulkoasiainvaliokunta toteaa Agenda2030-lausunnossaan (UaVL 5/2017 vp), että kehityspolitiikka on huomioitu ja sisällytetty riittäväällä tavalla Agenda2030-selonteossa, ja että selonteko on johdonmukainen valtioneuvoston helmikuussa 2016 hyväksymän Kehityspoliittisen selonteon kanssa. Sen sijaan Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikan ja Agenda2030:n välinen keskinäiskohärenssi on ulkoasiainvaliokunnan mielestä heikko.

Ulkopolitiikan relevantit toimet on jatkossa mielletävä kestävä kehityksen edistämisen osaksi niin, että ulkopoliitiikan kautta avautuvat vaikuttamismahdollisuudet kestävä kehityksen tavoitteiden edistämiseksi hyödynnetään täysimääräisesti. Esimerkiksi Arktisen neuvoston puheenjoht-

Valiokunnan mietintö TuVM 1/2017 vp

tajuuskaudella Suomella on erinomainen tilaisuus nostaa vahvemmin esille alueen kestävä kehitys.

Ulkoasiainvaliokunta katsoo, että yksi tapa ulkopoliittikan ja kestäväen kehityksen agendan nivomisessa tiiviimmin yhteen, on toimia koordinaattorina tai moderaattorina erityisesti Suomen vahvuuksiin sopivien Agenda2030-tavoitteiden edistämisessä kansainvälisillä foorumeilla ja hakea globaalia profiloitumista aiheessa tätäkin kautta.

Agenda2030-selonteossa vahvistetaan Suomen kehityspoliittikan vahvana kärkenä sukupuolten tasa-arvo ja naisten ja tyttöjen oikeuksien edistäminen. Naisten ja tyttöjen oikeuksien ja aseman parantaminen vahvistaa tutkitusti koko yhteiskuntaa ja edesauttaa muiden kehitystavoitteiden saavuttamista. Tämän tavoitteen tukeminen on erityisen tärkeää nyt, kun Yhdysvaltojen uusi hallinto suunnittelee leikkaavansa näiden asioiden parissa työskentelevien YK- ja muiden järjestöjen budjetteja merkittävästi.

Ilmastonmuutos on vaikutuksiltaan laaja-alaisin ja suurin kestävyuden haaste, jonka kielteiset vaikutukset vaarantavat monien maiden kehityksen ja siksi on tärkeää, että myös Suomen kehityspoliittisessa toiminnassa tähdätään ilmastonmuutoksen hillintään ja siihen sopeutumiseen.

Kehityspoliittikalla on vahvaa yhteys kestäväen kehityksen politiikkaan. Kehityspoliittinen ohjelma on hyväksytty erikseen, joten Agenda2030-selonteossa ei toisteta sitä, vaan viitataan vain politiikkakohereenssin vahvistamiseen. Useat tulevaisuusvaliokunnalle Agenda2030-selonteosta lausuneet asiantuntijat ovat pitäneet tätä toimintamallia selonteon puutteena, joka näkyy nyt selonteossa kansallisten ja kansainvälisten tavoitteiden ja toimenpiteiden irrallisuutena.

Selonteossa todetaan, että aktiivinen osallistuminen kansainväliseen yhteistyöhön ja kansainvälisten ongelmien ratkaisuun on Suomen etujen mukaista ja osa Suomen globaalin vastuun kantamista.

Tulevaisuusvaliokunta kannatta hallituksen kehityspoliittisen ohjelman tavoitteita Suomen globaalivastuun keihäänkärkinä. Erityisen tärkeitä globaalivastuun painopistealueita Suomelle ovat ilmastonmuutoksen hillitseminen ja siihen sopeutuminen, tyttöjen ja naisten oikeuksien ja aseman vahvistaminen, demokratian vahvistaminen, kehitysmaiden talouskasvun ja yhteiskunnallisen vakauden tukeminen sekä ruokaturvasta huolehtiminen.

Tulevaisuusvaliokunta kannattaa selonteossa korostettua kestäväen kehityksen politiikkajohdonmukaisuuden ja globaalin kumppanuuden vahvistamista ja ehdottaa, että Suomi profiloituu vahvemmin koordinoimaan kansainvälisesti Suomen vahvuuksiin sopivien Agenda2030-tavoitteiden edistämistä ulkopoliittikan kansainvälisillä foorumeilla, kuten esimerkiksi Arktisessa neuvostossa, Pohjoismaiden neuvostossa, EU:ssa ja YK:ssa. Agenda2030-tavoitteet on huomioitava myös kansainvälisissä kauppasopimuksissa.

Tulevaisuusvaliokunta kannattaa Suomen päätöstä lisätä rahoitusta kehitysmaiden tyttöjen ja naisten seksuaali- ja lisääntymisterveyden palvelujen saatavuuden ja oikeuksien parantamiseksi.

Valiokunnan mietintö TuVM 1/2017 vp

Tulevaisuusvaliokunta toteaa myös, että Agenda2030-tavoitteiden saavuttaminen asettaa Suomen kehitysyhteistyön laadulle ja määrälle lisääntyviä odotuksia ja tarpeita, joita ei voida täyttää supistettujen kehitysyhteistyöresurssien puitteissa. Siksi valiokunta kannattaa kehitysrahoituksen nostamista YK:n ja EU:n tavoitteiden mukaiseen 0,7 %:iin bruttokansantulosta, kuten myös hallitusohjelmassa ja Agenda2030-toimenpideohjelmassa on tavoitteeksi asetettu.

Hiilineutraali ja resurssiviisas Suomi

Ympäristövaliokunta muistuttaa lausunnossaan, että perinteisiin ekologisiin näkökulmiin on edelleen tarpeen kiinnittää huomiota samalla kun kestävä kehityksen politiikassa korostuu ehkä aikaisempaa enemmän yhteiskunnallinen puoli, osallistuminen ja omistajuus.

Kannustavana esimerkkinä Agenda2030-toimenpideohjelmalle ja Sitoumus 2050 -prosessille toimii Kohti hiilineutraalia kuntaa eli HINKU-hanke, johon osallistuneet kunnat ovat onnistuneet hyvin kasvihuonekaasupäästöjen vähentämisessä ja kestävien rakenteiden luomisessa. HINKU-hankkeeseen osallistuneiden kuntien hiilidioksidipäästöt laskivat keskimäärin 29 % vuosina 2007—2015. HINKU-hanke muodostaa erinomaisen pohjan työn laajentamiselle kestävä kehityksen edistämiseksi koko laajuudessaan.

Hallitsemattomaan ilmastonmuutokseen liittyy niin suuria uhkia yhteiskuntien vakauden kannalta, että se voidaan nostaa kestävä kehityksen tärkeimmäksi ekologiseksi haasteeksi. Ilmastonmuutokseen verrattavia muita uhkia ovat muiden ekologisten riskirajojen (tai planetaaristen kynnsarvojen) ylittäminen ja luonnonvarojen kestämaton ylikulutus.

Ekologisilla riskirajoilla tarkoitetaan mitattavia kynnsarvoja maapallon kantokyvyn eri osaluueille, joita ylittämättä ihmiskunta voi todennäköisesti välttää katastrofaaliset ympäristömuutokset. Osa-alueita ovat ilmastonmuutoksen lisäksi esimerkiksi luonnon monimuotoisuuden väheneminen, lajien sukupuutto, typpi- ja fosforikiertojen häiriintyminen, merten happamoituminen ja maankäytön muutokset. Kun riskirajojen konsepti julkaistiin vuonna 2009, rajat oli ylitetty yhdeksästä kynnsarvosta kolmella osa-alueella, vuoden 2015 päivityksessä jo neljällä.

Ekologisen jalanjäljen avulla määritetään ihmiskunnan kulutuksen kestävyyttä. Koko ihmiskunnan ekologisen jalanjäljen arvioidaan kaksinkertaistuneen 1960-lukuun verrattuna; tällä hetkellä kulutamme maailmanlaajuisesti noin 1,5 maapallon verran luonnonvaroja, Suomen kuuluessa monien muiden länsimaiden tavoin eniten kuluttaviin. Luonnonvarojen käytön ja talouden välisen suhteen irtikytkenässä on teknologisen kehityksen myötä onnistuttu jossain määrin. Tuotannon hiili-intensiteetti eli päästöjen määrä suhteessa bruttokansantuotteeseen on parantunut ja samalla määrällä energiaa tai hiilipäästöjä talous kasvaa aiempaa enemmän. Vaikka päästöjen vähentäminen on onnistunut suhteellisesti, luonnonvarojen kokonaiskulutus ja -päästöt ovat kuitenkin absoluuttisesti kasvaneet talouskasvun myötä.

Hiilikädenjäljen avulla voidaan mitata ja viestiä tuotteisiin ja toimintaan liittyviä ympäristö- ja ilmastohyötyjä ja näin ohjata kohti kestävä kehityksen mukaisia valintoja. Käytössä olevat menetelmät, kuten elinkaariarviointi ja siihen perustuvat hiilijalanjälki ja vesijalanjälki perustuvat negatiivisten toimien eli päästöjen ja resurssien kulutuksen mittaamiseen. VTT:n hiilikädenjälki-

Valiokunnan mietintö TuVM 1/2017 vp

työssä kehitetään yhtenäisiin periaatteisiin ja laskentaohjeisiin perustuvaa mittaristoa positiivisten toimien ja ympäristövaikutusten arviointiin ja viestintään, eli tavoitteena on ottaa huomioon myös vältettyjen päästöjen laskenta.

Tulevaisuusvaliokunta kannattaa kestävän kehityksen edistymisen seurantaan havainnollisilla ympäristömittareilla, kuten esimerkiksi ekologisilla riskirajoilla, planetaarisilla kynnyksarvoilla, vesijalanjäljellä, ekologisella jalanjäljellä ja hiilikädenjäljellä.

Tällaisilla mittareilla voidaan havainnollistaa monimutkaiset asiat yksinkertaisempaan muotoon, helpommin ymmärrettäviksi ja viestittäviksi.

Ilmastokysymykset saavat selonteossa runsaasti huomiota, kun taas muut ympäristökysymykset ja niiden kytkennät jäävät vähemmälle. Lähtökohta on ymmärrettävä, koska ilmastonmuutoksen hillintä on sekä globaalisti että myös kansallisesti vaikutuksiltaan merkittävimäksi arvioitu kestävän kehityksen tavoite. Ilmastonmuutoksen hillintä edellyttää siirtymistä pois fossiilisesta energiasta uusiutuvaan energiaan ja ylipäätään biomateriaaleihin. Tämä siirtymä voi kuitenkin uhata esimerkiksi metsien ja merien biodiversiteettiä sekä ruokaturvaa.

Tulevaisuusvaliokunta on jo tulevaisuusmietinnössään (TuVM 1/2010 vp) ja siihen liittyvässä julkaisussaan TUVJ 1/2011 (Uskalluksen politiikka - paljon työtä, vähän päästöjä) huomauttanut, että kestävä kehitys ja hyvinvointivaltio (ekologisesti ja sosiaalisesti kestävä kehitys) voivat ajautua ristiriitaan (Trade Off) rahoitustilanteen kiristyessä. Tämä ristiriita näkyy nyt Agenda2030-asiantuntijalausunnoissa varsinkin ekologisen kestävyuden eri osa-alueiden sisällä. Kestävän kehityksen eri osa-alueiden edellyttämät toimenpiteet voivat olla ristiriidassa keskenään.

Tulevaisuusvaliokunta muistuttaa, että jatkossa Agenda2030-toimenpideohjelmassa on otettava paremmin huomioon tarvittavat toimet luonnon monimuotoisuuden edistämiseksi ja ekologisen kestävyuden varmistamiseksi. Itämeren suojelu ja vedenalaisen biodiversiteetin turvaaminen edellyttävät myös pitkäjänteisiä toimia.

Maa- ja metsätalousvaliokunta toteaa lausunnossaan (MmVL 6/2017 vp), että ilman kestävää uusiutuvien luonnonvarojen hyödyntämisen lisäämistä ja uutta teknologiaa ei voida saavuttaa ilmastopolitiikan tavoitteita eikä uusiutumattomia raaka-aineita voida yhä enemmän korvata uusiutuvilla raaka-aineilla. Suomen maa- ja metsätalouden kestäväan kehitykseen perustuvasta tuotannosta on siksi pidettävä huolta varmistamalla tuotannon taloudelliset toimintaedellytykset ja turvaamalla alan tutkimus ja koulutus.

Selonteon mukaan puun käyttöä monipuolistetaan ja lisätään 15 miljoonalla kuutiometrillä vuodessa. Alan jalostusarvoa kasvatetaan ja metsätaloudessa noudatetaan metsien hyvää ja kestäväan hoitoa. Lisäksi luonnonsuojelun taso turvataan ja lisätään luonnonsuojelutoimien paikallista hyväksyttävyyttä avoimella yhteistyöllä ja osallistavalla päätöksenteolla. Maa- ja metsätalousvaliokunta korostaa lausunnossaan erityisesti Kansallisen metsästrategian 2025 merkitystä. Strategian keskeisenä päämääränä on metsien aktiivinen, taloudellisesti, ekologisesti ja sosiaalisesti kestävä sekä monipuolinen käyttö.

Valiokunnan mietintö TuVM 1/2017 vp

Tulevaisuusvaliokunta kannattaa puun jalostusarvon nostamista osana kansallista Agenda2030-toimenpideohjelmaa.

Asiantuntijat ovat kuitenkin erimielisiä siitä, kuinka paljon metsäbiomassaa voidaan kestävästi hyödyntää. Kestävän päätöksenteon tueksi tarvitaan luotettavaa tietoa.

Kiertotalouden kehittymisen myötä maatalouden merkitys biotaloudessa kasvaa. Tällä voi olla suuri merkitys biotalouden kestävyydelle, kunhan pidetään huolta myös siitä, että maatalouden uudet biotuotteet eivät vaaranna ruokahuoltoa.

Tutkimuksen ja ennakkoinnin rooli kestäväen kehityksen politiikassa ja päätöksenteossa on tärkeä. Tieteellistä ja poliittista ymmärrystä maapallon ekologisten järjestelmien palautumis- ja kestävyystä sekä niiden asettamien rajojen käytännön merkityksestä ihmiskunnan selviytymisen kannalta on vahvistettava. Tiedeyhteisön ja poliittisen päätöksenteon välistä yhteyttä on vahvistettava siten, että varmistetaan tieteellisesti arvioitujen tosiasioiden huomioon ottaminen yhteiskunnallisessa päätöksenteossa. Ympäristövaliokunnan mukaan ilmastopaneeli on jo lyhyen olemassaolonsa aikana vakiinnuttanut paikkansa puolueettoman ja eri tieteenaloja koskevan tieteellisen tiedon kokoajana ja välittäjänä yleistajuisella tavalla poliittiseen päätöksentekoon. Kestävän kehityksen paneelin tehtävä eri tieteenaloja koskevan tiedon kokoamisessa ja yhteensovittamisessa on vielä haastavampi. SITRA:n yhteydessä kokeiluluontoisesti aloittaneen Kestävän kehityksen paneelin toiminnan vakinaistaminen osaksi Agenda2030-toimenpideohjelman valmistelua ja arviointia on yksi mahdollinen tapa vahvistaa tieteen ja poliittisen päätöksenteon vuoropuhelua.

Tulevaisuusvaliokunta ehdottaa, että taloudellisen niukkuuden vallitessa Strategisen tutkimuksen neuvoston (STN) ja valtioneuvoston selvitys ja tutkimustoiminnan (TEAS) resursseja suunnataan seuraavina vuosina erityisesti Agenda2030-politiikkajohdon mukaisuuden edistämiseen.

Hyvinvointivaltion nykyinen rahoitusmalli on riippuvainen talouskasvusta. Kestävä talouskasvu puolestaan edellyttää innovaatioita varsinkin ympäristöliiketoiminnan ja ympäristöteknologian alalla (cleantech). Kestävä kehitys voi parhaimmillaan toimia myös ajurina kestäväälle työllistävälle kasvulle. Samalla Suomen tulisi kuitenkin käynnistää pohdinta myös siitä, miten hyvinvointirakenteita olisi muokattava kestävään myös totuttua hitaamman kasvun oloissa

Pariisin ilmastopimuksen luoma kysyntä hiilineutraaleille teknologioille toimii katalyyttinä markkinamurrokselle, joka toteuttaa ilmastonmuutoksen hillitsemisen edellytyksenä olevan energiamurroksen ja siirtymän hiilineutraaliin yhteiskuntaan. Siirtymä on jo hyvässä vauhdissa, sillä aurinko- ja tuulienergian kysyntä maailmanmarkkinoilla on kasvanut viime vuosina nopeasti samalla kun niiden hinnat ovat laskeneet merkittävästi (35 % tuulivoiman osalta ja 86 % aurinkopaneelien osalta).

Erityistä huomiota tulee maa- ja metsätalousvaliokunnan mukaan kiinnittää julkisten hankintojen kestävyteen. Suomen kaltaisessa hyvinvointivaltiossa julkishallinnon rooli on merkittävä. Tämä korostaa julkisten hankintojen merkitystä esimerkkinä ja suunnan näyttäjänä niin innovaatiopolitiikassa kuin myös kestävässä kehityksessä.

Valiokunnan mietintö TuVM 1/2017 vp

Myös talousvaliokunta pitää hankintoja keskeisenä välineenä julkisten palveluiden laadun kehittämisessä ja tärkeinä pidettyjen yhteiskunnallisten tavoitteiden toteutumisen edesauttamisessa. Hankintojen kautta voidaan luoda yrityksille kannuste kehittää palveluitaan ja tuotteitaan yhden-suuntaisiksi näiden tavoitteiden kanssa.

Yhdenvertainen, tasa-arvoinen ja osaava Suomi

Sosiaali- ja terveysvaliokunta, työelämä- ja tasa-arvovaliokunta sekä hallintovaliokunta ovat lausunnoissaan yksimielisiä siitä, että Agenda2030-selonteko on laaja-alainen ja että selonteossa on tunnistettu oikeat sosiaaliseen kestävyysvaikuttavat asiat. Valiokunnat kuitenkin toteavat myös, että tavoitteiden asettaminen selonteossa jää varsin yleiselle tasolle, ja että selonteossa keskitytään lähinnä jo olemassa oleviin suunnitelmiin kestävä kehityksen toimiksi uusien toimien pohtimisen sijaan. Lisäksi laaja pyrkimysten kirjo tekee Agenda2030-selonteosta vaikeasti hahmottuvan asiakirjan. Selonteko jää abstraktille tasolle, vaikka sen tulisi kuvailla konkreettisia toimia asetettujen tavoitteiden saavuttamiseksi. Siksi valiokunnat korostavat lausunnoissaan tavoitteiden toteutumisen tarkkaa mittaamista ja arviointia. Konkreettiset mittarit konkretisoivat myös selonteon toimenpiteitä.

Tulevaisuusvaliokunnan mielestä Agenda2030-toimenpideohjelman tavoitteita ja toimenpiteitä on konkretisoitava huolellisesti valittujen seurantamittareiden avulla. Poliitiikkatoimenpiteiden vaikuttavuuden arvioiminen edellyttää erityisesti laadullisten mittareiden kehittämistä.

Sosiaali- ja terveysvaliokunta korostaa lausunnossaan (StVL 3/2017 vp) muun muassa lasten ja nuorten hyvinvointia sekä terveyden edistämistä. Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta nostaa lausunnossaan (TyVL 1/2017 vp) vastaavasti esille ihmisoikeudet, sukupuolten välisen tasa-arvon, yhdenvertaisuuden, kansanterveyden, varhaisen puuttumisen, nuorten työllistymisen edistämisen, koulutuksen merkityksen syrjäytymisen ja pitkäaikaistyöttömyyden ehkäisemisessä, osatyökyvyn hyödyntämisen sekä maahanmuuttajien kotouttamisen.

Erityisen tärkeänä työelämä- ja tasa-arvovaliokunta pitää työn tuleviin muutoksiin varautumista. Esimerkiksi digitalisaation, robotisaation ja tekoälyn sekä alustatalouden ja jakamistalouden näkökulmat haasteineen ja mahdollisuuksineen on tulevana vuosina huomioitava kaikessa työelämän kehittämisessä sekä myös koulutuksessa. Muutokset työolosuhteissa ja ansaintalogiikassa vaativat myös työelämän sääntelyperustan, vakuutuksen ja verotuksen uudelleen määrittelyä.

Tulevaisuusvaliokunta korostaa, että työn tulevaisuudella on suuri merkitys Agenda2030-tavoitteiden toteutumiselle. Kestävä kehityksen haasteet on käännettävä työllistäväksi kestäväksi kasvuksi. Tämä edellyttää muun muassa uuden teknologian mahdollisuuksien määrätietoista hyödyntämistä.

Myös hallituksen tulevaisuusselonteon teemana on tällä kertaa työ: Työn murros ja suomalaisen työn tulevaisuus. Tulevaisuusselonteossa esille nousevat tavoitteet ja toimenpiteet on hyödynnettävä myös Agenda2030-toimenpideohjelman toteuttamisessa ja päinvas-toin.

Valiokunnan mietintö TuVM 1/2017 vp

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunnan mielestä nuorten omat verkostot, kolmas sektori ja kansalaisyhteiskunta on hyödynnettävä nykyistä paremmin hyvinvoinnin rakentamisessa. Hyvänä esimerkkinä eri alojen ammattilaisten työskentelystä saman katon alla selonteossa mainitaan Ohjaamo-toiminta. Ohjaamo on nuorten alle 30-vuotiaiden matalan kynnyksen palvelupiste, jonka toimintamalli rakentuu monialaisesti tietoa, neuvontaa, ohjausta ja tukea tarjoavasta Ohjaamosta, eri hallinnonalojen peruspalveluista ja laajasta yhteistyöverkostosta. Ohjaamotoiminnan laajentaminen sisältyy hallitusohjelman kärkihankkeisiin.

Työelämän hyvän laadun turvaamisen kärkihaasteena työelämä- ja tasa-arvovaliokunta nostaa esille sote- ja maakuntauudistuksen, jossa 215 000 julkisen sektorin työntekijää vaihtaa työnantajan. Lausunnossaan työelämä ja tasa-arvovaliokunta ehdottaa myös pitkäjänteistä kansanterveysohjelmaa, joka kokoaisi terveyspolitiikan tavoitteet ja tukisi terveyden edistämistä kaikilla yhteiskunnan sektoreilla.

Hallintovaliokunta toteaa lausunnossaan (HaVL 10/2017 vp), että turvallinen yhteiskunta on myös kestävä kehityksen edellytys samalla kun yhteiskunnan kokonaisturvallisuus ja elintärkeät toiminnot ovat riippuvaisia kestävä kehityksen toteutumisesta. Sisäisen turvallisuuden ja kestävä kehityksen haasteilla on vahva keskinäisriippuvuus.

Hallitus on antanut kuluvalle vaalikaudella kolme turvallisuuspoliittista selontekoa: ulko- ja turvallisuuspoliittisen selonteon (VNS 6/2016 vp), sisäisen turvallisuuden selonteon (VNS 5/2016 vp) ja puolustuselonteon (VNS 3/2017 vp). Nämä kolme turvallisuuselontekoa muodostavat kokonaisturvallisuuden viitekehyksen. Hallintovaliokunta puolestaan on käsitellyt Suomen sisäisen turvallisuuden tilaa ja haasteita kattavasti sisäisen turvallisuuden selonteosta antamassaan mietinnössä (HaVM 5/2017 vp). Eduskunta on hyväksynyt sisäisen turvallisuuden selonteon (VNS 5/2016 vp) johdosta kannanoton, jossa edellytetään muun muassa, että hallintovaliokunnan mietintö (HaVM 5/2017 vp) otetaan sisäisen turvallisuuden linjausten ja toimenpiteiden perustaksi.

Sisäiseen turvallisuuteen vaikuttavat muun muassa syrjäytyminen, tuloerot, työllisyystilanne, alkoholi- ja päihdepolitiikka, taloustilanne ja yhdenvertaisuus. Myös perheillä, lähiyhteisöillä, sosiaali- ja terveystoimella sekä kouluilla on tärkeä vastuu turvallisuutta tuovasta hyvinvoinnista. Syrjäytymiseen liittyy hallintovaliokunnan mukaan usein yksinäisyys. Ihmiselle tärkeää on myös kokemus osallisuudesta yhteiskunnassa.

Eriarvoisuuden kasvu vaikuttaa kielteisesti Suomen sisäiseen turvallisuuteen. Yhteiset arvot, hyvinvointi, demokratia, luotettava hallinto, oikeusvaltio ja toimivat instituutiot luovat pohjan yhteiskunnan vakaudelle ja sisäiselle turvallisuudelle. Suomalaisessa yhteiskunnassa on tärkeää säilyttää ihmisten luottamus toisiaan ja viranomaisia kohtaan. Myös maahanmuuttajien kotoutuminen on tärkeässä asemassa yhdenvertaisuuden ja osallisuuden edistämässä. Siksi hallintovaliokunta pitää lausunnossaan tärkeänä, että laillisesti maassa oleskelevien maahanmuuttajien tehokkaasta kotoutumisesta ja työmarkkinoille pääsystä huolehditaan.

Valiokunnan mietintö TuVM 1/2017 vp

Taloudellisen kehityksen mittaamisesta hyvinvoinnin mittaamiseen

Agenda2030-toimintaohjelman tavoitteena on kääntää globaali kehitys uralle, jossa ihmisten hyvinvointi ja ihmisoikeudet sekä talouden vauraus ja yhteiskuntien vakaus turvataan ympäristön kannalta kestävällä tavalla. Nämä tavoitteet nostavat Agenda2030-toimintaohjelman kiperimmäksi kysymykseksi sen, voiko talouden ja hyvinvoinnin jatkuva kasvu ylipäättään tapahtua ekologisesti kestävällä tavalla?

Eräs tulevaisuusvaliokunnassa esille noussut vastaus kestäväen kasvun haasteeseen on kestäväen hyvinvoinnin ja hyvinvointitalouden näkökulma. Talouskasvu on työkalu. Kehityksen ja kasvun perimmäinen tavoite on hyvinvointi, joka voi kasvaa myös ilman talouskasvua — eikä talouskasvu aina välttämättä tarkoita hyvinvoinnin kasvua. Samaan asiaan kiinnitti huomiota myös maa- ja metsätalousvaliokunta omassa lausunnossaan. Kasvun sijaan on kiinnitettävä huomiota kokonaisvaltaiseen hyvinvointiin. Kestäväen tulevaisuuden kannalta tavoitteena on tilanne, jossa kehitetty hyvinvoinnin tavoittelu ei kasvata ympäristöhaittoja. Tähän irtikytkentään ei välttämättä tarvita talouskasvua. Talouden rooli on määritettävä uudelleen, jotta kestävä kehitys on mahdollinen.

BKT on mittarina monessa mielessä sokea disruptiivisen eli uuden hajauttavan teknologian uusille innovaatioille ja liiketoimintamalleille eikä se sovellu ongelmitta myöskään hyvinvoinnin mittaamiseen. Hyvä esimerkki BKT-mittarin ongelmista on videoiden vuokraamisessa tapahtunut murros. Perinteisissä videovuokraamoissa asiakas maksoi jokaisesta videosta erikseen ja sitä enemmän mitä useamman videon hän katsoi. Uusissa Internet-pohjaisissa palveluissa asiakas voi sen sijaan yhdellä ja samalla kuukausimaksulla katsoa tuhansia videoita. Asiakkaan hyvinvointi kasvaa lineaarisesti, mikä ei juurikaan näy BKT:n kasvuna - tai voi jopa näkyä BKT:n laskuna. Vastaavasti monissa siirtymätalouksissa ja keskitulon maissa BKT ei havaitse yhteiskunnallista epätasa-arvoistumista.

BKT-mittariin liittyviä ongelmia on käsitelty myös Etlan talousneuvostolle kirjoittamassa raportissa *Digitalisaatio muuttaa maailmaa - tarvitaanko politiikan tueksi uusia mittareita?* (Valtioneuvoston kanslian raporttisarja 2/2017). Raportin mukaan laajamittainen digitalisaatio on heikentänyt tilastoidun BKT:n kykyä mitata todellista tuottavuuden ja hyvinvoinnin kehitystä.

Tulevaisuusvaliokunnan kuuleman asiantuntijan mukaan hyvinvoinnin kansainväliseen ja alueelliseen vertailuun paremmin sopivia indikaattoreita ovat esimerkiksi YK:n kehitysohjelman (UNDP) inhimillisen kehityksen indeksi (Human Development Index HDI), aidon kehityksen indikaattori (Genuine Progress Indicator, GPI) ja kestäväen taloudellisen hyvinvoinnin indeksi (Index of Sustainable Economic Welfare, ISEW).

HDI:n tekijöinä ovat vauraus (bruttokansantuote henkeä kohden), terveys (väestön odotettu -elinikä) ja koulutustaso (lukutaito ja koulutuksessa olevien määrä). GPI puolestaan ottaa huomioon bruttokansantuotteen lisäksi myös tulonjaon, palvelut markkinoiden ulkopuolella ja erilaisten haittojen kustannukset, kuten rikollisuuden, voimavarojen tuhlauksen, saasteet ja kosteikkojen menetyksen. ISEW:n laskennan lähtökohtana on yksityinen kulutus, jota korjataan hyvinvointia vähentävien ja sitä lisäävien tekijöiden arvoilla. Tällä tavalla ISEW pyrkii erottamaan taloudellisen toiminnan myönteiset vaikutukset ympäristön ja yhteiskunnan tilaa heikentävistä vaikutuk-

Valiokunnan mietintö TuVM 1/2017 vp

sista. The New Economics Foundation on vuodesta 2006 laskenut "onnellisen planeetan indeksiä" (Happy Planet Index eli HPI), jonka kaavana on koettu tyytyväisyys kertaa terveys (eliniän odotus) jaettuna ekologisella jalanjäljellä.

ISEW- ja GPI-mittareilla lasketut Suomen aikasarjat kattavat vuodet 1945—2016 ja maakuntien sarjat vuodet 1960—2016. Aikasarjat osoittavat, että Suomen BKT ja GPI erkanivat toisistaan vuoden 1990 paikkeilla. Vaikka BKT on tämän jälkeen kasvanut, ovat hyvinvointia mittaavat ISEW ja GPI polkeneet paikallaan. Talouden tuotannon kasvu ei siten ole enää lisännyt hyvinvointia Suomessa. Huomionarvoista ovat myös suuret alueelliset erot hyvinvoinnissa.

Yhdysvalloissa kehitetään parhaillaan GPI 2.0 -mittaria. Englannissa puolestaan on laskettu Kestävän taloudellisen hyvinvoinnin mittarin RISEW-indikaattori kaikille 9 hallintoalueelle 1994—2008. Alueellista ISEW-mittaria käytetään myös Belgiassa Flanderin alueella asetettujen yhteiskuntapoliittisten tavoitteiden seurantaan.

Tulevaisuusvaliokunta esittää, että Agenda2030-toimenpideohjelman seurannan yhteydessä kehitetään ja hyödynnetään BKT:lle vaihtoehtoisia kestävän hyvinvoinnin mittareita, kuten esimerkiksi HDI, GPI ja ISEW.

Tulevaisuusvaliokunta edellyttää, että kestävä hyvinvointi ja siihen liittyvä hyvinvointitalouden kehittäminen on nostettava Agenda2030-toimenpideohjelman kärkitavoitteeksi.

Agenda2030-toimintaohjelman ennakkoinnin parantamiseksi on kehitettävä uusia työkaluja myös poliittisten päätösten vaikutusten arvioinnille. Vaikutukset hyvinvointiin on arvioitava kaikessa päätöksenteossa.

Asiantuntijalausunnoissa esille nostetut selonteon vahvuudet ja heikkoudet

Mietintöä tehdessään tulevaisuusvaliokunta kuuli laajasti eri sidosryhmiä. Kuulemisissaan valiokunta keskittyi muun muassa hallinnonalojen välisiin yhteistyön tarpeisiin sekä kestävän kehityksen haasteisiin ihmisten arjen, turvallisuuden ja teknologian näkökulmasta. Tulevaisuusvaliokunta kuuli asiantuntijoita myös kehityspolitiikasta, talouskasvun ja kestävän kehityksen suhteesta, maahanmuuton ja paperittomien määrän kasvusta, kestävästä hyvinvoinnista ja siitä, miten kasvatusta, koulutus ja tutkimus voivat paremmin ottaa huomioon kestävän kehityksen tavoitteet.

Tulevaisuusvaliokunnan suorittamien asiantuntijakuulemisten perusteella Agenda2030-prosessin käynnistämiseen ja myös selonteon sisältöön ollaan yleisesti ottaen tyytyväisiä.

Asiantuntijoiden mukaan valitut painopisteet (hiilineutraali ja resurssiviisas Suomi sekä yhdenvertainen, tasa-arvoinen ja osaava Suomi) ovat hyviä ja perusteltuja, koska Suomella on näissä teemoissa sekä vahvuuksia että myös parannettavaa. Painopisteet ovat linjassa hallitusohjelman, kehityspoliittisen selonteon ja kansallisen kestävän kehityksen yhteiskuntasitoumuksen tavoitteiden kanssa. Suomen Agenda2030-toimenpideohjelmalla on kehuttu maailmalla, se on niukoilla resursseilla ja laajalla yhteistyöllä tehty.

Valiokunnan mietintö TuVM 1/2017 vp

Parhailtaan rakennettava seurantajärjestelmä sisältää moniäänistä indikaattoritulkintaa. Seurantajärjestelmä on lajissaan maailman ensimmäinen, ja nostaa Suomen pitkän linjan indikaattoriyön seuraavalle tasolle. Myös seurantajärjestelmä on vuorovaikutteinen ja antaa toimijoille mahdollisuuden osallistua hallituksen toiminnan arviointiin. Seurantajärjestelmä on myös onnistuneesti kytketty olemassa oleviin seurantajärjestelmiin, kuten esimerkiksi YK-raportointi, hallituksen vuosikertomuksiin, toiminnan ja talouden suunnitteluun (TTS) ja budjettiriiheen.

Hyvää palautetta asiantuntijoilta saavat myös esitykset osatyökykyisten työllistymisen ja työssä pysymisen edistämiseksi. Ne tukevat yhdenvertaisuuden, tasa-arvon ja osaamisen parantamisen tavoitteita. Samaan tähtäävät hallituksen esitykset maahanmuuttajien kotouttamisen parantamiseksi sekä toimintaohjelma vihapuheen ja rasismien estämiseksi, kohtuuhintaisten vuokra-asuntojen lisäämiseksi ja eri väestöryhmien asunto-olojen kohentamiseksi.

Selonteossa todetaan, että Suomi on liittynyt kansainväliseen Mission Innovation -aloitteeseen ja sitoutunut kaksinkertaistamaan innovaatorahoituksensa liittyen uusiutuvaan energiaan. Ympäristöministeriössä kestävien biotalous- ja cleantech-ratkaisujen luomiseksi on käynnistetty kokeiluohjelma, jossa rahoitetaan uusiutuvaan ravinteiden kierrätykseen ja uusiutuvaan energiaan liittyvää tuotekehitystä ja innovaatiota sekä demonstraatio- ja referenssihankkeita. Lisäksi selvitetään hallinnollisen taakan keventämistä sujuvammilla lupamenettelyillä ja yhden luukun mallilla.

Kestävien hankintojen edistämisen lisätoimet saavat tulevaisuusvaliokunnan kuulemilta asiantuntijoilta laajaa kannatusta. Julkisia hankintoja on mahdollista käyttää strategisena työkaluna teknologisen kehityksen, kestävä kehityksen ja yhteiskunnallisten tavoitteiden edistämiseksi. Julkisiin hankintoihin käytetään noin 35 miljardia euroa vuosittain, joka on keskimäärin 16 % BKT:sta. Hallitusohjelman tavoitteena on suunnata 5 % innovatiivisille julkisille hankinnoille, joilla edistetään vaikuttavuutta ja muun muassa resurssiviisautta sekä hiilineutraaleja energiaratkaisuja. Julkisten hankkijoiden tulee käyttää kaikki uuden hankintalain tuomat mahdollisuudet asettaa hankinnoille sosiaalisia kriteereitä, vaatia uskottavia sertifikaatteja tai tehdä omia auditoineja, ja kuulla ihmisoikeus- ja yritys vastuun asiantuntijoita.

Tulevaisuusvaliokunta kannattaa selonteon toimenpiteenä mainittua kestävien julkisten hankintojen vauhdittamista ja ehdottaa, että kaikkiin julkisiin hankintoihin lisätään arvio Agenda2030-tavoitteiden edistämisestä.

Valtio-omistaja on investoinut Finnfundiin lisää pääomaa. Vuosina 2007—2015 vajaat 2 % kehitysyhteistyövaroista eli 10—18 miljoonaa euroa vuodessa kohdistettiin Finnfundin pääoman korottamiseen. Vuonna 2016 eduskunta hyväksyi 130 miljoonan euron lainamuotoisen lisärahoituksen. Vuonna 2016 sijoituspäätöksistä 82 % tehtiin kolmeen köyhimpään OECD:n kehitysapukomitean määrittämään maaluokkaan. Finnfundin rahoittamat yritykset työllistivät vuonna 2015 suoraan 25 600 ihmistä. Yritykset, joiden investointeja Finnfund oli ollut mukana rahoittamassa, maksoivat veroja ja maksuja valtiolle yhteensä 285 miljoonaa euroa toimintamaissaan. Vuoden 2017 budjettiin sisältyy 10 miljoonan euron pääomankorotus.

Finnfund on saanut toiminnastaan myös kritiikkiä. Joidenkin kansalaisjärjestöjen mukaan Finnfundin toiminta ei ole riittävän avointa, jolloin riskinä on, että Finnfundin rahoittamien yritysten tulot siirtyvät veroparatiiseihin. Finnfundin toiminnan kestävyden ja eettisyyden kannalta on

Valiokunnan mietintö TuVM 1/2017 vp

tärkeää varmistaa kehitysyhteistyörahoitusta saavien yritysten yhteiskuntavastuullisuus mahdollisimman avoimesti.

Tulevaisuusvaliokunnan kuulemien asiantuntijoiden vakavin kritiikki kohdistuu kuitenkin siihen, että selonteon valmistelussa käytetyn osallistavan prosessin tulokset eivät näy riittävästi lopullisessa selonteossa. Tämän arvioidaan johtuvan siitä, että osallistavasta valmistelutyöstä huolimatta Agenda2030-selonteon tavoitteet ja toimenpiteet pohjautuvat käytännössä hallitusohjelmaan. Selonteolla edistetään hallituksen kestäväen kehityksen toimenpiteiden ja kärkihankkeiden toteutumista ja hyväksyttävyyttä. Koska asioista on jo sovittu muissa hallituskauden suunnitelmissa, strategioissa ja selonteoissa (esimerkiksi liikenteen, ympäristön, energian, puolustuksen sekä maa- ja metsätalouden osalta), niin kaikki alat eivät tunnista Agenda2030-toimenpideohjelman lisäarvoa.

Hallitusohjelman jatkeen sijaan selonteossa tulisi korostua vaalikauden yli ulottuva kriittinen, kokonaisvaltainen ja hallinnon rajat ylittävä tarkastelu Agenda2030-toimenpideohjelman tavoitteiden toimeenpanoon. Jatkossa Agenda2030-toimenpideohjelman tulisi vaikuttaa hallitusohjelmiin eikä toisin päin. Tavoitteet ja toimenpiteet saadaan näin kohtaamaan paremmin.

Tulevaisuusvaliokunta kiinnittää erityistä huomiota siihen, että erilaisiin Agenda2030-toimenpideohjelmia valmistelleisiin paneelisiin osallistuneet asiantuntijat ja sidosryhmät kokevat, että paneelien työ ei näy Agenda2030-toimenpideohjelmassa.

Toimenpideohjelman arvioinnissa ja toteuttamisessa sekä seuraavan selonteon valmistamisessa on kiinnitettävä erityistä huomiota siihen, että sidosryhmien osallistuminen näkyy myös lopputuloksessa ja vaikuttaa selontekoon.

Tulevaisuusvaliokunta edellyttää myös, että jatkossa Agenda2030-selonteko tulisi tehdä niin, että se ohjaa hallitusohjelmaa eikä päinvastoin.

Selonteossa puhutaan politiikkajohdonmukaisuudesta, mutta tässä alkutilanteessa selonteosta itsestään jossakin määrin puuttuu tuo johdonmukaisuus. Kaikki selonteossa esitetyt tavoitteet, toimenpiteet ja periaatteet ovat kannatettavia ja oikeansuuntaisia, mutta ne eivät muodosta harkittua kokonaisuutta ja voivat olla keskenään ristiriitaisia, kun strategioissa tärkeiksi linjatuista asioista on vallitsevan taloustilanteen vuoksi jouduttu vähentämään rahoitusta.

Esimerkiksi Suomen todetaan selonteossa vähentävän kehityspolitiikallaan globaalia eriarvoisuutta ja vahvistavan köyhimpien maiden omia instituutioita ja osaamista. Kehitysyhteistyön määrärahaileikkaukset ovat haasteellisia tämän tavoitteen kannalta. Huolia vastaavanlaisesta ristiriidasta on nostettu esille koulutuksen ja tutkimuksen resurssien osalta.

Myös näkemys kansallisten toimien vaikutuksesta maamme rajojen ulkopuolella jää joidenkin asiantuntijoiden mukaan ohueksi eikä politiikkajohdonmukaisuus toteudu kansallisten toimien ja globaalipolitiikan välillä. Asiantuntijoiden mukaan johdonmukaisuutta Suomen toimien ja niiden globaalien vaikutusten välillä voidaan selonteossa vahvistaa esittämällä toimenpiteitä esimerkiksi pakolaiskiintiöiden korottamiseksi, julkisten hankintojen kestävyys- ja ihmisoikeuskriteerien käyttöönottamiseksi, aseviennin lopettamiseksi epädemokraattisiin ja ihmisoikeuksia pol-

Valiokunnan mietintö TuVM 1/2017 vp

keviin maihin, ympäristö- ja ihmisoikeuskriteerien ajamiseksi EU:n kauppasopimuksiin veroparatiisien sulkemiseksi ja verovälttelyn estämiseksi tai esittämällä tarkemmin, mitä toimenpiteitä kiertotalouden tiekartasta hallitus sitoutuu toimeenpanemaan kestävämmän ruokajärjestelmän edistämiseksi.

Järjestöjen osaamisen hyödyntäminen ja roolin kasvattaminen Agenda2030-toimenpideohjelmassa sai runsaasti kannatusta sekä tulevaisuusvaliokunnan kuulemilta asiantuntijoilta, että myös asiasta lausuneilta erikoisvaliokunnilta. Kansalaisjärjestöt ovat tärkeä asiantuntijaresurssi kestävä kehityksen kasvatuksessa. Ne jalkautuvat ruohonjuuritasolle ja tarjoavat kansalaisille moninaisia tapoja osallistua kestävä tulevaisuuden rakentamiseen.

Järjestöjen roolin kasvattaminen edellyttää niiden rahoituksen turvaamista, mutta järjestöjen toimintakykyä voidaan parantaa myös muuttamalla ulkoasiainministeriön järjestöille myöntämän ohjelmaturun ohjeistusta niin, että se mahdollistaisi tuen joustavan käytön osana monirahoitteisia hankkeita. Kehitysyhteistyön ja humanitaarisen avun instrumenttien avulla pitää pystyä vastaamaan joustavasti kulloiseenkin tilanteeseen. Liian tiukasti käyttötarkoitukseltaan korvamerkitty rahoitus kaventaa järjestöjen mahdollisuuksia vastata nopeastikin muuttuviin tarpeisiin ja tekee työstä haavoittuvaa yksittäisen rahoittajan politiikkamuutoksille.

Asiantuntijat totesivat myös, että selonteon toimenpiteissä hallinnon ja elinkeinoelämän yhteistyön pitäisi olla korostetummin esillä. Yrityksillä on keskeinen merkitys kestävä kehityksen agendan toteuttamisessa. Yritykset synnyttävät työpaikkoja ja luovat uusia innovaatioita ja ratkaisuja globaaleihin kehityshaasteisiin kuten puhtaan energian saantiin, jätehuoltoratkaisuihin, vesihuoltoon ja terveyteen sekä digitaalisten ratkaisujen käyttöön ottoon. Samalla on kuitenkin varmistettava, että yksityisen sektorin toimijat toimivat vastuullisesti. Yritysten yhteiskuntavastuullisuudella on entistä tärkeämpi rooli niin kansallisesti kuin kansainvälisestikin.

Selonteossa ei juurikaan pohdita Suomen roolia osana Pohjoismaita. Esimerkiksi Pohjoismaiden ministerineuvostolla on voimassa oleva visio *Hyvä elämä kestävässä Pohjolassa: Pohjoismaiden kestävä kehityksen strategia*. Tämä strategia sisältää vuoteen 2025 ulottuvia suuntaviivoja ja pyrkii edistämään ministerineuvoston sektorien välistä yhteistyötä seuraavilla painopistealueilla: pohjoismainen hyvinvointimalli, elinvoimaiset ekosysteemit, muuttunut ilmasto, maapallon luonnonvarojen kestävä käyttö sekä koulutus, tutkimus ja innovaatiot. Pohjoismaiset yhteistyöministerit päättivät helmikuussa 2016 yhteispohjoismaisen kestävä kehityksen ohjelman uudistamisesta YK:n Agenda 2030 -ohjelman kestävä kehityksen tavoitteiden toteuttamiseksi. Kestävä kulutus ja tuotanto sekä laaja yhteiskunnallinen osallistuminen valikoituivat keskusteluissa teemoiksi, joiden parissa on Pohjoismaissa tarvetta edistymiselle ja yhteistyölle. Kartoitus suosituksineen valmistui tammikuussa 2017 (Nordic Sustainable Development Action). Yhteispohjoismainen ohjelma valmistellaan kesällä 2017 ja yhteistyöministereiden on määrä hyväksyä se syyskuussa 2017. Jos Suomi ja muut Pohjoismaat haluavat vahvistaa yhteispohjoismaista toimintaa, niin siihen on olemassa kanavia.

Tulevaisuusvaliokunta korostaa pohjoismaisen yhteistyön lisäämistä kestävässä kehityksessä. Myös järjestöjen ja elinkeinoelämän roolia Agenda2030-toimenpiteiden toteuttamisessa on edistettävä aktiivisesti.

Valiokunnan mietintö TuVM 1/2017 vp

Asiantuntijat käsittelivät lausunnoissaan myös työn tulevaisuutta. Automaatio ja digitalisoituminen voivat vähentää perinteistä työtä läntisissä teollisuusmaissa. Samalla ne luovat myös uutta työtä, joka edellyttää uudenlaista osaamista. Tämän teknologisen murroksen seurausten hallinta on keskeinen osa kestäväen kehityksen haastetta.

Suomen innovaatiotoiminta menestyy vielä kansainvälisissä vertailuissa ja Suomi kuuluu innovaatiotoiminnan edelläkävijämaihin. Asiantuntijat ovat kuitenkin huolestuneita julkisten innovaatiopanostusten leikkausten vaikutuksista, koska niiden seuraukset tulevat näkymään vertailuissa vasta viiveellä. Julkinen rahoitus on viime vuosina asiantuntijoiden mukaan siirtynyt pois tulevaisuuden osaamis pohjaa ja innovaatioita luovasta kohti olemassa olevaa yritys rakennetta säilyttävää. Pitkän aikavälin kasvun vauhdittamiseksi tukipolitiikka on kohdistettava talouden uusiutumista edistävästi. Kestäväen kehityksen haasteisiin tarvitaan uusia innovatiivisia ratkaisuja. Normien purkamista tarvitaan rakenteellisten uudistamisten tekemiseksi ja erityisesti markkinoiden toiminnan parantamiseksi. Joissakin tapauksissa normit ja regulaatio voivat kuitenkin olla myös innovaatioiden ja uuden liiketoiminnan lähde. Ne tuovat parhaimmillaan markkinoille vuosien ajaksi radikaalia dynamiikkaa.

Jotkut tulevaisuusvaliokunnan kuulemat asiantuntijat kritisoivat myös sitä, että esimerkiksi eriarvoistuminen, kehitysrahoitus, pakolaiset, paperittomat ja alkuperäiskansat jäävät selonteossa vähälle tai olemattomalle huomiolle.

Kansainväliset ihmisoikeusvelvoitteet ja Suomen laki turvaavat myös paperittomia, mutta käytännössä mahdollisuudet saada terveystalvveluja vaihtelevat kunnittain ja apu on monessa tapauksessa harkinnanvaraista. Sosiaali- ja terveysministeriön kunnille antaman suosituksen mukaan paperittomalla henkilöllä on oikeus ainoastaan kiireelliseen terveydenhoitoon omalla kustannuksellaan. Jos kunta ei saa perityksi kustannuksia paperittomalta itseltään, niistä vastaa valtio. Suvituksena mukaan kunta voi niin halutessaan antaa paperittomille kiireellistä hoitoa laajempaa hoitoa kunnan omalla kustannuksella.

Jo nykyjärjestelmänkin puitteissa kunnat voivat siis tehdä enemmän kuin mihin laki minimissään velvoittaa. Jotta paperittomien asemaa Suomessa voidaan parantaa nykyisestä tasosta, on tulevaisuusvaliokunnan kuulemien asiantuntijoiden mukaan paperittomien määritelmää täsmennettävä ja helpotettava tilapäisen oleskeluluvan saamista.

Tulevaisuusvaliokunta huomauttaa, että kansainvälisiä paineita maahanmuuton merkittäväälle kasvulle on edelleen olemassa. Suomalaisen yhteiskunnan nykyiset järjestelmät eivät kestä esimerkiksi maassa oleskelevien paperittomien henkilöiden määrän nopeaa kasvua.

Globaali Agenda 2030 on köyhyyspoliittinen asiakirja, jonka kunnianhimoisena tavoitteena on poistaa äärimmäinen köyhyys kaikkialta.

Myös EU:n 2030 -tavoitteisiin kuuluu vähentää köyhyydessä elävien ihmisten määrää 20 miljoonalla vuoteen 2020 mennessä. Vuodesta 2008 vuoteen 2014 köyhyydessä elävien ihmisten määrä EU:ssa kasvoi 116 miljoonasta 121 miljoonaan.

Valiokunnan mietintö TuVM 1/2017 vp

Suomessakin on huomattavia köyhyysongelmia, jotka liittyvät vahvasti syrjäytymiseen. Ongelmat kohdentuvat ennen muuta työmarkkinoiden ulkopuolella oleviin ihmisiin, mutta myös työsäikäyvien köyhien määrä on kasvanut. Asiantuntijakuulemisten perusteella Suomen väestöstä 12 % eli noin 660 000 jää köyhyysrajan alle. Suhteellista köyhyyttä syvempää köyhyyttä kuvaava minimibudjettiraja osoittaa, että 8 % väestöstä eli 440 000 suomalaista elää köyhyudessa. Minimibudjettiköyhyys on yleisintä yksinasuvilla ja yksinhuoltajilla, opiskelijoilla ja ei-työllisillä. Suomessa elää yli 900 000 köyhyys- ja syrjäytymisriskissä olevaa ihmistä. Työttömiä on noin 350 000, joista yli vuoden työttömänä olleita on yli 120 000. Toimeentulotukea saa hieman vajaa 400 000 henkilöä ja heistä melkein kolmasosa pitkäaikaisesti. Leipäjonoissa on viikoittain yli 20 000 kävijää. Lapsiköyhyys on ollut Suomessa matalalla tasolla noin 10 % 2010-luvulla, mutta lisääntynyt merkittävästi viimeisten vuosien aikana ja muodostaa riskin hyvinvoinnille tulevaisuudessa.

Tulevaisuusvaliokunta katsoo, että varsinkin lapsiköyhyyden vähentämiseen tarvitaan aktiivisia toimenpiteitä ja seurantamittareita Suomen Agenda2030-toimenpideohjelmassa.

Joidenkin asiantuntijoiden mukaan Agenda2030-toimenpideohjelman ilmastotavoitteet tulisi asettaa kunnianhimoisemmin. Edes hiilineutraalius ei välttämättä riitä pitkän aikavälin tavoitteeksi, vaan Suomen kaltaisilta vaurailta mailta voidaan jatkossa edellyttää hiilinegatiivisuutta, eli kasvihuonekaasujen negatiivisia nettopäästöjä. Esimerkiksi tänä vuonna julkaistavan Oulun yliopiston ja Suomen ympäristökeskuksen SURE-tutkimuksen ennakkotietojen mukaan Suomi pystyisi vuoteen 2050 mennessä yhtäaikaisesti puolittamaan raaka-aineiden kulutuksen, pienentämään hiilidioksidipäästöt kymmenesosaan nykyisestä ja kaksinkertaistamaan kotitalouksien hyvinvoinnin. Kestävän kehityksen haaste on mittaluokaltaan suuri, ja haasteeseen nähden olisi tarve asettaa nykyistä kunnianhimoisempia pitkän aikavälin tavoitteita, joiden avulla Suomi voi profiloitua myös kansainvälisesti.

Suomen kasvihuonekaasupäästöistä 68 % syntyy kotitalouksien kulutuksesta. Avainasemaan nousee kansalaisaktiivisuus. Ihmisen arjen ja toimeliaisuuden asettaminen keskiöön voi tuoda selontekoon kaivattua, ylitse hallituskausien ulottuvaa lisäkunnianhimoa. Agenda2030- lausunnon saan myös liikenne- ja viestintävaliokunta muistutti, että EU on nostanut kuluttajan keskiöön 2030-politiikassaan. Kuluttajien ja myös palvelujen roolit tulevat jatkossa korostumaan. Kuluttajanäkökulman laajempi ja hallinnonalojen ylittävä tarkastelu on siksi tarpeen myös Agenda2030:n kansallisessa toimeenpanossa. Muun muassa ruokailun, liikkumisen, vaatetuksen ja asumisen käytänteitä muuttamalla on mahdollista saada aikaa merkittäviä muutoksia ihmisten ekologiseen jalanjälkeen.

Asiantuntijoiden mielestä taloudellisesti kestävä kehitys ulottuvuus selonteossa on jäänyt tarkentumatta. Kestävä hyvinvointi vastaa kysymykseen siitä, miten lisätä hyvinvointia ilman, että samalla kasvatetaan haitallisia ympäristövaikutuksia ja pysytään luonnon kantokyvyn rajoissa. Kestävän hyvinvoinnin ytimessä on hyvinvoinnin edellytysten siirtyminen sukupolvelta toiselle. Pohjoismainen hyvinvointimalli ja sen takaama yhteiskunnallinen vakaus ovat pitkällä aikavälillä tuottava investointi.

Tulevaisuusvaliokunta edellyttää, että Suomen globaalivastuun keihäänkärkinä on edistetävä ilmastomuutoksen hillitsemistä ja siihen sopeutumista, sukupuolten tasa-arvon vah-

Valiokunnan mietintö TuVM 1/2017 vp

vistamista, kehitysmaiden tyttöjen ja naisten seksuaali- ja lisääntymisterveyden palvelujen saatavuuden parantamista, demokratian vahvistamista, kehitysmaiden talouskasvua ja yhteiskunnallista vakautta sekä maailman ruokaturvasta huolehtimista. Kansallisesti tärkeitä kestävyysosa-alueita ovat koulutus, tasa-arvon, hyvinvointitalouden ja kansalaisten osallistumisen edistäminen, osatyökyvyn hyödyntäminen, lapsiköyhyyden vähentäminen sekä maahanmuuton ja siirtolaisuuden hallinta. Hallituksen on varmistettava koulutuksen taso ja saatavuus kaikilla koulutusasteilla ja koko elämänkaaren aikana. Hallituksen on myös aktiivisesti edistettävä kestävä työllistävää kasvua.

Agenda2030-toimintaohjelman kiperin kysymys liittyy talouskasvun ja kestävä kehityksen yhdistämiseen. Lähes yhtä kiperä kysymys on talouskehityksen ja hyvinvoinnin kasvun suhde. Kolmas suuri kysymys liittyy siirtymiseen fossiilisesta energiasta uusiutuvaan energiaan ja ylipäättään biotalouteen ja uusiutuviin materiaaleihin. Asiantuntijat ovat merkille pantavan jakaantuneita arvioissaan siitä, kuinka suuren riskin biotalouden kasvu aiheuttaa metsien ja merien biodiversiteetille sekä maatalouden ruokaturvalle.

Tulevaisuusvaliokunnan kuulemien asiantuntijoiden mukaan tarvitaan tutkijoiden yhtenäinen näkemys siitä, miltä osin biotalous ja puun käytön lisääminen ovat kestävä kehitystä. Parhailtaan asiasta ei ole yksimielisyyttä tiedemaailmassa.

Agenda2030-toimenpideohjelmissä tämän kysymyksen selvittäminen voisi sopia esimerkiksi SITRA:n koordinoimalle Kestävän kehityksen paneelille.

Monitieteistä tutkimusta voidaan edistää myös yliopistojen laitoserakenteita uudistamalla, uusilla monitieteisillä julkaisuilla ja verkostomaisella yhteistyöllä.

Tietopohjan vahvistamisessa ja muutokseen varautumisessa on hyödynnettävä myös ennakoivia menetelmiä kuten esimerkiksi skenaariomenetelmiä.

Yleisesti ottaen on koettu hyväksi, että vastuu Agenda2030:n kansallisesta toimeenpanon koordinaatiosta sekä kansallisen kestävä kehityksen tuesta on valtioneuvoston kansliassa olevalla koordinaatiosihteeristöllä. Koordinaatiosihteeristössä on edustajat kestävä kehityksen toimikunnan pääsihteeristöstä, ulkoasiainministeriöstä ja valtioneuvoston kansliasta. Se tukee koko valtionhallinnon omistajuutta kestävä kehityksen tavoitteiden toimeenpanossa aiemman ulkoasiain- ja ympäristöministeriövetoisuuden sijaan.

Tulevaisuusvaliokunnan saaman asiantuntijalausunnon mukaan Agenda2030-toimenpideohjelman nykyinen koordinaatiosihteeristö koostuu kolmesta virkamiehestä, joista vain yksi työskentelee päätoimisesti Agenda2030-toimeenpanon parissa. Koordinaatiosihteeristön tehtävänä on nimensä mukaisesti koordinoita Agenda2030-toimenpideohjelmaa toimeenpaneuvien hallinnonalojen toimintaa. Toiminnan pääsisältö ja sen oikeutus tulee edelleen vastuuministeriöiltä itseltään. Siksi on tärkeää, että Agenda2030 sisällytetään myös ministeriöiden strategiaan tavoitteisiin ja TTS-suunnitelmiin sekä kansainväliseen profiiliin, jotta kestävä kehityksen tavoitteet voidaan selonteon mukaisesti toteuttaa.

Valiokunnan mietintö TuVM 1/2017 vp

Tulevaisuusvaliokunnalle toimitetun asiantuntijalausannon mukaan koordinaatioverkoston nykyisestä kokoonpanosta puuttuu joitakin avainministeriöitä, kuten valtiovarainministeriö ja oikeusministeriö. Lisäksi ulkoasiainministeriö edustautuu verkostossa lähinnä YK-yksikön ja kansainvälisten ympäristöasioiden vastuuyksiköiden kautta.

Kehityspoliittisen toimikunnan mukaan panostus politiikkajohdonmukaisuuteen kehityspoliittikan näkökulmasta on vähentynyt, vaikka tavoite on päinvastainen. Ulkoasiainministeriössä asian äärellä työskentelee vain yksi virkamies muiden tehtävien ohella. Viime hallituskaudella perustettu ministeriöiden välinen johdonmukaisuusverkosto ei ole kokoontunut tämän hallituskauden aikana. Myöskään ulkoasiainministeriön sisäistä politiikkajohdonmukaisuutta edistävät työryhmät, kuten kauppa ja kehitys tai verotus ja kehitys -työryhmät eivät ole kokoontuneet.

Tulevaisuusvaliokunta edellyttää, että Agenda2030-toimenpideohjelman kannalta oleellisia valtioneuvoston kanslian henkilöstöresursseja koordinaatiossa vahvistetaan ja että koordinaatioverkostoa laajennetaan kehityspoliittikan, taloudellisten ulkosuhteiden ja ulkosuhteiden edustajilla. Lisäksi ministeriöiden roolia kansallisen Agenda2030-toimenpideohjelman toteuttajina on vahvistettava.

YK:n Agenda2030-toimintaohjelmaa on luonnehdittu historialliseksi päätökseksi. Tulevaisuusvaliokunnan käsitellessä Suomen hallituksen ensimmäistä Agenda2030-toimenpideohjelmaa keuhakuussa 2017, tehtiin toinenkin historiallinen päätös, kun Yhdysvaltain presidentti Donald Trump ilmoitti USA:n vetäytyvän Pariisin ilmastositimuksesta.

Presidentti Trumpin päätöksen seurauksia on vaikea arvioida. Päätös voi joko lamaannuttaa ja hidastaa kansainvälistä työtä ilmastonmuutoksen ehkäisemiseksi tai päätös voi tiivistää muiden maiden rivejä ja jopa nopeuttaa tavoitteiden toteutumista.

On myös muistettava, että USA:n päätös ei astu voimaan heti. Pariisin sopimukseen on kirjattu, että irtisanoutuminen voi tapahtua aikaisintaan kolmen vuoden kuluttua siitä, kun sopimus on tullut voimaan. Pariisin sopimus tuli voimaan 4.11.2016, eli USA:n presidentti voi antaa kirjallisen ilmoituksen erosta aikaisintaan 4.11.2019. Ero tulee sopimuksen mukaan voimaan vuosi ilmoituksesta, eli aikaisintaan 4.11.2020.

On siis mahdollisuuksien rajoissa, että presidentti Trump vielä muuttaa päätöstään seuraavien vuosien aikana. Lisäksi USA:n hallinnossa ei ole yksiselitteistä se, miten eri osavaltiot reagoivat liittovaltion päätökseen. Vaikka ensimmäiset kansainväliset kommentit ovatkin olleet kielteisiä, niin mahdollista on myös se, että Pariisin sopimusta muutetaan USA:n toivomaan suuntaan tai käynnistetään uusi sopimuskierrös, joka tyydyttää kaikkia osapuolia.

Jos USA kuitenkin vetäytyy sopimuksesta lopullisesti, niin esimerkiksi Euroopan, Kiinan ja Etelä-Amerikan maiden päätöksillä on siinä tilanteessa suurempi painoarvo. EU:n ja Suomen edelläkävijyys keuhävässä kehityksessä voi tässä uudessa maailmantilanteessa toimia entistä vahvempänä ajurina kansainvälisille sijoituksille sekä keuhävästi ajattelevien yritysten sijoittumiselle.

Valiokunnan mietintö TuVM 1/2017 vp

Toisaalta, jos työ kestäväen kehityksen edistämiseksi vaikeutuu ja hidastuu, on tärkeää arvioida myös pahimman mahdollisen skenaarion vaikutuksia; minkälaisia seurauksia globaalien ympäristöongelmien paheneminen aiheuttaa Suomessa ja muualla maailmassa?

Epäselvä tilanne voi heijastua myös Euroopan maiden sisäisiin valtarakenteisiin ja politiikan painopisteisiin lisäämällä ympäristöstä huolestuneiden kansalaisten määrää ja samaan aikaan myös presidentti Trumpin tavalla ajattelevien, ympäristösopimuksiin kriittisesti suhtautuvien kansalaisten määrää.

Tulevaisuusvaliokunnan mielestä uudessa geopoliittisessa tilanteessa, kun USA mahdollisesti vetäytyy Pariisiin ilmastopimuksesta, on arvioitava uudelleen kestäväen kehityksen tulevaisuuden näkymät. On luotava vaihtoehtoisia skenarioita ja toimintamalleja kestäväen kehityksen edistämiseksi Suomessa, Euroopassa ja muualla maailmassa. Samalla on arvioitava tarkemmin myös kestävättömän kehityksen mahdolliset seuraukset Suomelle.

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSEHDOTUS

Tulevaisuusvaliokunnan päätösehdotus:

Eduskunta hyväksyy kannanoton selonteon VNS 1/2017 vp johdosta.

Valiokunnan kannanottoehdotus

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto

1. kehittää Agenda2030-toimenpideohjelman toteutumiselle ja vaikuttavuuden arvioinnille luotettavat seurantamittarit, jotka samalla konkretisoivat tavoitteita ja toimenpiteitä; kestäväen hyvinvoinnin edistämiseksi on kehitettävä erityisesti BKT:lle rinnakkaisia hyvinvointitalouden mittareita, kuten esimerkiksi inhimillisen kehityksen indeksiä (HDI), aidon kehityksen indikaattoria (GPI) ja kestäväen taloudellisen hyvinvoinnin indeksiä (ISEW); ennakkoinnin kehittämiseksi on Agenda2030 toimintaohjelmaan liittyen kehitettävä myös uusia työkaluja poliittisten päätösten vaikutusten arvioinnille; vaikutukset hyvinvointiin on arvioitava kaikessa päätöksenteossa; politiikkatoimenpiteiden vaikuttavuuden arvioiminen edellyttää myös laadullisten mittareiden kehittämistä.

2. hyödyntää kansalaisten ja sidosryhmien osallistumista Agenda2030-toimenpideohjelman toimenpiteiden määrittelyyn ja toteuttamiseen sekä vaikuttavuuden arviointiin; erityistä huomiota on kiinnitettävä siihen, että sidosryhmien osallistuminen näkyy myös lopputuloksessa; lisäksi Agenda2030-selonteon on ohjattava hallitusohjelmaa eikä päinvastoin; toimenpideohjelman toteutuksen painopisteet on kytkettävä kaikkiin hallituskauden vaiheisiin, myös hallitusohjelman ja budjetin laadintaan selonteossa kuvatulla tavalla; selonteon politiikkaperiaatteisiin sisältyvää ilmiöpohjaista budjetointia voidaan kokeilla esimerkiksi kestäväen kaupunkikehityksen ja liikenteen sekä hyvinvointi-investointien kaltaisissa laajoissa ja monitahoisissa teemoissa,

Valiokunnan mietintö TuVM 1/2017 vp

3. edistää Agenda2030-toimenpideohjelmaan sisältyvää kestävän kehityksen politiikka-johdonmukaisuutta määrätietoisesti ja pitkäjänteisesti,
4. vahvistaa Agenda2030-toimenpideohjelman kannalta oleellisia valtioneuvoston kanslian henkilöstöresursseja koordinaatiossa; ja että koordinaatioverkostoa laajennetaan kehityspolitiikan, taloudellisten ulkosuhteiden ja ulkosuhteiden edustajilla; lisäksi ministeriöiden roolia kansallisen Agenda2030-toimenpideohjelman toteuttajina on vahvistettava,
5. profiloi Suomea sen vahvuuksiin sopivien Agenda2030-tavoitteiden edistämiseen ja koordinoimiseen ulkopolitiikan kansainvälisillä foorumeilla, kuten esimerkiksi Arktisessa neuvostossa, Pohjoismaiden neuvostossa, EU:ssa ja YK:ssa; Agenda2030-tavoitteet on huomioitava myös kansainvälisissä kauppasopimuksissa; varsinkin Pohjoismaisen yhteistyön lisäämistä kestävässä kehityksessä on edistettävä aktiivisesti,
6. lisää kaikkiin julkisiin hankintoihin vaatimuksen ja arvion Agenda2030-tavoitteiden edistämisestä esimerkiksi osana julkishallinnon Sitoumus 2050 -prosessia,
7. suuntaa Strategisen tutkimuksen neuvoston (STN) ja valtioneuvoston selvitys ja tutkimustoiminnan (TEAS) resursseja seuraavina vuosina erityisesti Agenda2030-politiikka-johdonmukaisuuden edistämiseen sekä kestävään kehitykseen liittyvän monitieteisen tietopohjan vahvistamiseen; päätöksentekoa ja muutoksen hallintaa palvelevassa tutkimuksessa on hyödynnettävä myös ennakointia kuten esimerkiksi skenaariomenetelmiä,
8. toteuttaa hallitusohjelmassa ja Agenda2030-toimenpideohjelmassa tavoitteena olevan kehitysrahoituksen nostamisen YK:n ja EU:n tavoitteiden mukaiseen 0,7 prosenttiin bruttokansantulosta,
9. tiivistää tulevaisuusselonteon ja Agenda2030-selonteon kytkentää; tulevaisuusselontekoa ei saa kuitenkaan yhdistää tai muuten rajata pelkästään Agenda2030-selontekoon.
10. arvioi kestävän kehityksen tulevaisuuden näkymät uudessa geopoliittisessa tilanteessa, kun USA mahdollisesti vetäytyy Pariisin ilmastopimuksesta; on luotava vaihtoehtoisia skenaarioita ja toimintamalleja kestävän kehityksen edistämiseksi Suomessa, Euroopassa ja muualla maailmassa; samalla on arvioitava tarkemmin myös kestäättömän kehityksen mahdolliset seuraukset Suomelle.

Helsingissä 7.6.2017

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Thomas Blomqvist r
jäsen Mikko Alatalo kesk
jäsen Harri Jaskari kok
jäsen Anna Kontula vas
jäsen Antti Lindtman sd

Valiokunnan mietintö TuVM 1/2017 vp

jäsen Aila Paloniemi kesk
jäsen Olli-Poika Parviainen vihr
jäsen Tuomo Puumala kesk
jäsen Joonas Räsänen sd
jäsen Sari Tanus kd
jäsen Lenita Toivakka kok
jäsen Sinuhe Wallinheimo kok
jäsen Ville Vähämäki ps
varajäsen Timo Harakka sd

Valiokunnan sihteerinä ovat toimineet

valiokuntaneuvos Olli Hietanen
pysyvä asiantuntija Sari Söderlund